

Конспект лекції 18 –

АРГУМЕНТИ, ЩО ДЕМОНСТРУЮТЬ ІСНУВАННЯ БОГА

В цій лекції я хотів би навести кілька простих аргументів, які демонструють існування Бога. Вони мають різний ступінь переконливості і ймовірності. Але всі разом вони вказують на те, що, швидше за все, ліпше і розумно понад все приймати той факт, що Бог існує.

І перший аргумент, який я наведу, це аргумент французького філософа Рене Декарта, вислів, який ми згадували і який нам потрібний. Можливо, вперше я хочу навести цей аргумент повністю, як він його формулює. Він складається лише з двох думок і висновку. Я хочу сказати, що цей аргумент індуктивного типу, який демонструє не аподиктичну правдивість, а ймовірну. І він матиме значення для людини, яка шукає, думає, розмірковує, а не упереджено налаштована проти факту існування Бога. Рене Декарт каже наступне. Перша думка, вона вам відома: «Я сумніваюсь, отже – я думаю, а коли я думаю, отже – я існую» Ми часто використовували цю думку. І в перебудованому аргументі Нормана Гайслера ми спиралися на цей факт, на ось оцю аподиктичну правдивість. По-перше: «Я сумніваюся, отже – я думаю, коли я думаю, отже – я існую» Друга думка, що вживає Рене Декарт, звучить так: «Хоч я недосконала істота, тобто, обмежена, залежна від обставин, у мене є знання про досконале». І висновок: «Знання про досконале не можуть виникнути в недосконалomu розумі. Тобто має існувати досконалий розум, джерело цієї ідеї. Тобто, має бути незалежна причина мого існування». І в даному випадку Декарт каже про те, що я є, й у мене є певні знання про досконале, а я обмежений. Отже, повинна бути причина оцих знань про безмежне і досконале. Це один із таких простих аргументів, які показують, спрямовують, кажуть про те, що ми не самодостатні, що ми не існуємо вічно, повинен бути справді Творець чи причина мого існування.

Наступний аргумент, який би я хотів навести, можливо він комусь може здатися дуже простим, але часто ось такий набір простих інструментів і доказів – всі разом вибудовують доволі вагому аргументацію. Наступний аргумент буде – осмислений лад у всесвіті, або як його ще називають у філософії телеологічний. Від грецького τέλειος (телейос), – це зміст, лад і мета. І перша думка – кожна складова всесвіту показує неймовірний ступінь організованості й ладу. Тобто, кожна складова має неймовірний ступінь організованості й ладу. Це видно в улаштуванні всесвіту, в улаштуванні руху планет, де є чіткі орбіти, які можна прорахувати й вирахувати, а також взаємодія між ними; і органи нашого тіла, навіть як функціонує клітина, коли використовує безліч механізмів, буквально

двигунів – оце все показує неймовірний рівень організованості й ладу, дуже високий рівень.

Друга думка – позбавлені розуму речі прямують до хаосу, але аж ніяк не до ладу.

Третя думка, отже, лад або порядок – це дія зовнішнього розуму.

Четверта думка. Отже, висновок – всесвіт – це результат творіння розумного Дизайнера. Тобто, ми розуміємо, що планети і рух орбіт планет настільки складний, і настільки точний, але матеріальність розуму за законами фізики рухається до хаосу, до безладу. Ми бачимо цей лад, отже, цей лад – це дія зовнішнього розуму і, ймовірніше за все, всесвіт має від Дизайнера, Творця, Який і встановив цей лад.

Ще один аргумент, який мені подобається – це бажання людини поклонятися Богові. І кілька простих міркувань. Перше міркування. Кожна людина має внутрішнє прагнення до Бога, бажання поклонятися Йому. Блез Паскаль, до речі, один із найвідоміших учених, який був глибоко побожною людиною, теїстом, казав, що в серці людини є порожнеча у формі Бога. І кожна людина має внутрішнє прагнення Бога, бажання поклонятися Йому.

Друге міркування. Всі бажання, що ми маємо, рівнозбіжні з чимось, що може їх задовольнити. Наприклад, є бажання голоду, є їжа, що вгамовує, спрага пити – є вода, що її вгамовує тощо. Всі бажання є чим задовольнити на землі.

Третє міркування. Водночас у нас є бажання, які на землі ніщо не може задовольнити – це бажання поклонятися Богові.

Четверте. Все це, отже, нас приводить до того, що повинно бути те, що поза нами, що могло б задовольнити наші бажання. І висновок – цим щось, що могло б нас задовольнити наше бажання поклонятися Богові є Сам Бог.

Наступний простий аргумент є із моралі, етики, або антропологічний аргумент. Він буквально звучить однією фразою: найліпшим поясненням почуття моралі і почуття моральної поведінки та наявності сумління у людей всього світу, однакової моралі, однакових базових моральних цінностей і є саме існування найвищої моральної Істоти, яка вклала почуття моральності в нас. Можливо хтось скаже, що мораль – це те, що ми розвиваємо протягом всього свого життя, як ніби немає колективної моралі. Але це не так, бо людина народжується з уже вродженими категоріями добра і зла. І всі, хто має дітей, знають, що якщо ви заберете смочку чи цукерку в дитини, навіть коли вона не може розмовляти, вона ще до кінця не розуміє, що ви кажете їй, вона почне плакати. Значить, вона

розуміє, що якщо ви у неї забрали – це несправедливо, це погано, і вона аж ніяк не може відплатити чи захистити себе, як тільки через плач кличе по допомогу. Зауважте, наскільки вроджене в людини, в дитини інстинкт категорії добра і зла. І вона не плаче, коли ви даєте їй цукерку, вона не плаче, коли ви даєте смочку з молоком. Справді, як ми всі, люди, незалежно від місця свого проживання, ми всі поділяємо оці моральні категорії. І вони не прищеплені, вони не прийшли десь колективно, їх не вироблено з погляду еволюції. Це справді те, що повинно було бути вкладено в нас при народженні.

Ще один із аргументів, який також може здатися простим, називається аргумент із найпростішої відповіді. Він звучить так: найпростіша відповідь на складну проблему часто є найкращою відповіддю. І ось у нас є два варіанти. Пам'ятаєте, коли ми вели мову про демонстрацію існування Бога, виходячи з факту існування всесвіту, то є два варіанти щодо існування всесвіту – все у всесвіті існує вічно або все у всесвіті пішло з нічого, тобто має свій початок. Ми розуміємо, що це набагато складніше повірити в те, що всесвіт існує вічно. Це абсурд. Матерія вічною бути не може, це логічно неправильно і це твердження суперечить науковому методу. Отже, всесвіт мав піти з чогось. Він повинен був мати свого Творця, мати свою причину. Тому є найпростіша відповідь – є те, що щось створило всесвіт. А це щось повинно бути більшим за всесвіт, воно повинно бути нематеріальним. І ось це щось і є Бог.

І є ще також аргумент, він шостий у нашому переліку. Це аргумент із ідеї про Бога, онтологічний аргумент. І він звучить так: у нас є ідеї про множинність речей, ми можемо думати про багато речей. І друге міркування – ідеї народжуються в нас самих або від речей поза нами.

Третя думка, одна з ідей, яку ми маємо, це – ідея про Бога, Який безкінечний, Який є досконалою Особою. І четверта думка – ця ідея не могла з'явитися від нас, бо ми знаємо себе як обмежених і недосконалих, тому й необмежена ідея про досконале не могла з'явитися від нас, бо жоден наслідок не може бути більше за свою причину. І висновок, отже, такий – поява цієї ідеї повинна була бути викликана поза нами, щоб була неменше тих якостей, які є в ідеї про Бога. Тільки Сам Бог володіє тими властивостями безкінечности та досконалости, тому Сам Бог міг стати джерелом ідеї про Самого Себе. Тому то Бог і існує. Чимало філософів вважають, що саме цей аргумент є єдино достатнім і вагомим, хоча він один із незрозумілих аргументів, один із найнепопулярніших аргументів нашого часу. Мені особисто подобається наступні два аргументи, крім тих, що я наводив спочатку – аргумент Нормана Гайслера, сій улюблений. Але я хотів би сказати ще про один аргумент Френсіса Шейфера, одного з найулюбленіших моїх авторів. І

він доводить існування Бога, ґрунтуючись на доктрині про Трійцю. Наведу дослівно одне з його тверджень. Він пише ось що: «Атеїсти заперечують потребу того, щоб Бог створив світ і все, що в ньому, так ніби коли б була така потреба, то Він робив би це з потреби. А коли б Він це зробив би з потреби, то Він би тоді був би самотній, і твориво заповнило б цю потребу в спілкуванні. Отже, самотній Бог недосконалий і нездатний творити. Отже, Він не творив. Тобто, атеїсти у такий спосіб стверджують вічне існування світу.» Але розмірковуючи далі Френсіс Шейфер каже наступне: «Але в Писанні ми читаємо, що Бог є триединою Особою, тобто, Бог – триєдний. І ця триєдність в різних Особах – Отця, і Сина, і Святого Духа – Які існують вічно в спілкуванні й у взаємній любові. Отже, як висновок із цих двох міркувань Бог не мав потреби, щось творити, щоб заповнити потребу у спілкуванні. Тому Він творив вільно, і Він існує, як доводить космологічний аргумент». І хоча сам собою аргумент Френсіса Шейфера не є повним і потребує космологічного аргументу Нормана Гайслера, не дивно, що цей аргумент показує потребу Трійці. Я хочу наголосити, під час Біблія щось каже, а ми чогось до кінця не розуміємо – навіть це в Біблії, що це? Ось така, наприклад, доктрина про Трійцю: Трійця незрозуміла в чомусь. Але вона необхідна. Коли б Бог не був Трійцею, коли б Бог не був триєдністю вільних рівних Осіб, які б мали любов між собою, то Він не був би і досконалим Богом. Адже ж бог інших нехристиянських деномінацій, де бог не триєдиний – це недосконалий бог. Він не може бути богом справді теїстичним Богом.

На завершення цієї короткої сесії я ще хотів би навести так зване парі Паскаля. Уявімо, що жоден із цих аргументів не виглядає переконливим для вас. Але є ще один вид аргументації, і він став відомий як парі Паскаля. Парі, це коли ви ставите ставку, коли ставите на спір, і хтось виграє, а хтось програє. І ось цей аргумент і намагається довести існування Бога. Він як раз саме і показує розумність віри в Бога навіть тоді, коли є брак доказів, саме тоді, коли ви маєте сумнів швидше і ймовірніше за все, що Бог є, але я не упевнений у цьому. І Паскаль пропонує наступну аргументацію, коли рішення має великі наслідки. Якщо брак підстав вирішити – чи є Бог чи ні, а результат від цього вибору цього рішення дуже важливий, то ми маємо поставити найвигіднішу для нас умову. І Паскаль каже наступне: «Уявіть, що ви ставите на Бога, ви ставите на те, що Бог є. Так, я до кінця невпевнений, навіть якщо немає доказів, що Він є. Або доказів, які є, але вони не задовольняють мене. Але я ставлю на те, що Бог є. Я житиму так, як ніби Бог є. Я вірю, що Бог є. Цікаво те, що я проведу все життя, я витрачу всі сили, я витрачу час, я витрачу засоби на те, що Бог є. Я буду жити у такий спосіб.» І Паскаль каже наступне: «Ви нічого не втратите, якщо навіть, як виявиться, по закінченню життя Його немає. Тобто, ви нічого не втратите. Ви не

втратите друзів, у вас будуть добрі друзі, і часом набагато кращі, більш моральні. Ви не втратите здоров'я, бо ви будете убезпечені від багатьох поганих звичок. А ось виявиться, що Бога немає. Ну, немає, то й немає. Адже ви прожили доволі таки гідне життя, але Його не виявилось. Але якщо ви поставите проти Бога. Ось ви звікуєте вік. Витратите свій час, заощадження, свою енергію на те, що Його немає, а виявиться, що Він є. Ось після цього життя виявиться, що Він є. І ви помилялися, що Його немає. І ви тоді втратили все – ви втратили Бога, втратили вічність, ви втратили вічні багатства. Уявіть, що в першому випадку ви можете виграти все, а якщо ви не праві, то ви нічого не втратили. А в другому випадку ви нічого не виграєте, але маєте шанс втратити дуже багато. Якщо ви виграєте, то виграєте все; якщо ж ви програєте, то не програєте нічого, якщо ви вірите в Бога. А якщо ви виграєте, і виграєте нічого, а якщо програєте, то програєте все, якщо ви не вірили в Бога» Ось така проста аргументація була доволі здоровою і вагомою, і навіть тоді, коли вагався, не маючи, можливо, достатньо переконливості, не маючи достатньо підстав отакої аподиктичної правдивості існування Бога, я вирішив, що я буду досліджувати це питання. Я хочу для себе заглибитися в розуміння Бога, і я поставив іти в своєму житті в цьому напрямі. Йдучи дорогою роздумів про Бога, про Його існування, про цінності, які задає Бог, про картину світу, про світогляд, я раптом почав для себе віднаходити, що християнський теїстичний світогляд набагато розважливий; він справді відповідає на всі важливі питання життя. Згідно з ним можна жити. Паскаль каже: «Зверни увагу, як людина прожила своє життя. Чи потрібно тобі повторити її» І ось будьте мудрі в цьому.